

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**

Jilská 1, Praha 1

Tel./fax: 286 840 129

E-mail: daniel.kunstat@soc.cas.cz

Postoje k podobě politického systému

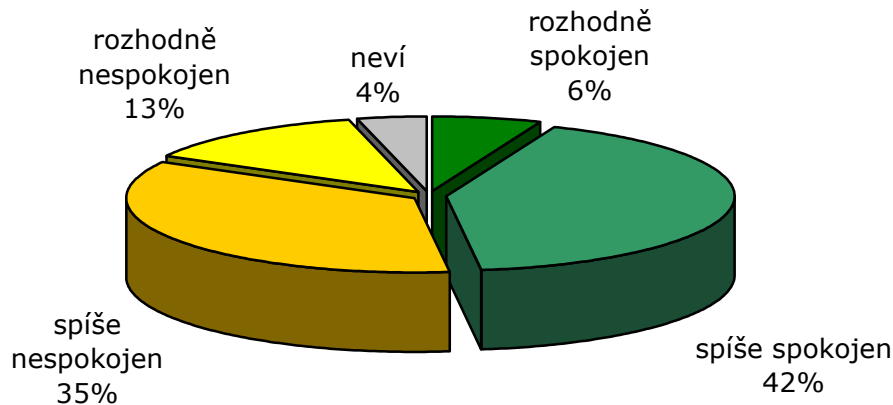
Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2009, v09-02</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>2. – 9. 2. 2009</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1133</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>PD.51, PD.52, PD.53, PD.54, PO.31, PO.35, PO.36, PD.9b, PS.16 d),f)</i>
Zveřejněno dne:	<i>30. března 2009</i>
Zpracoval:	<i>Daniel Kunštát</i>

Součástí únorového šetření CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i. bylo i několik otázek, které se týkaly názorů respondentů na podobu politického systému.

Nejprve byli všichni respondenti dotázáni, jak jsou spokojeni s fungováním demokracie v naší zemi.¹ Stejná otázka přitom byla položena rovněž v letech 2004, 2007 a 2008. Základní výsledky a časové srovnání jsou uvedeny v grafu 1 a tabulce 1.

¹ Znění otázky: „Jak jste celkově spokojen s fungováním demokracie v naší zemi? Jste rozhodně spokojen, spíše spokojen, spíše nespokojen, rozhodně nespokojen?“

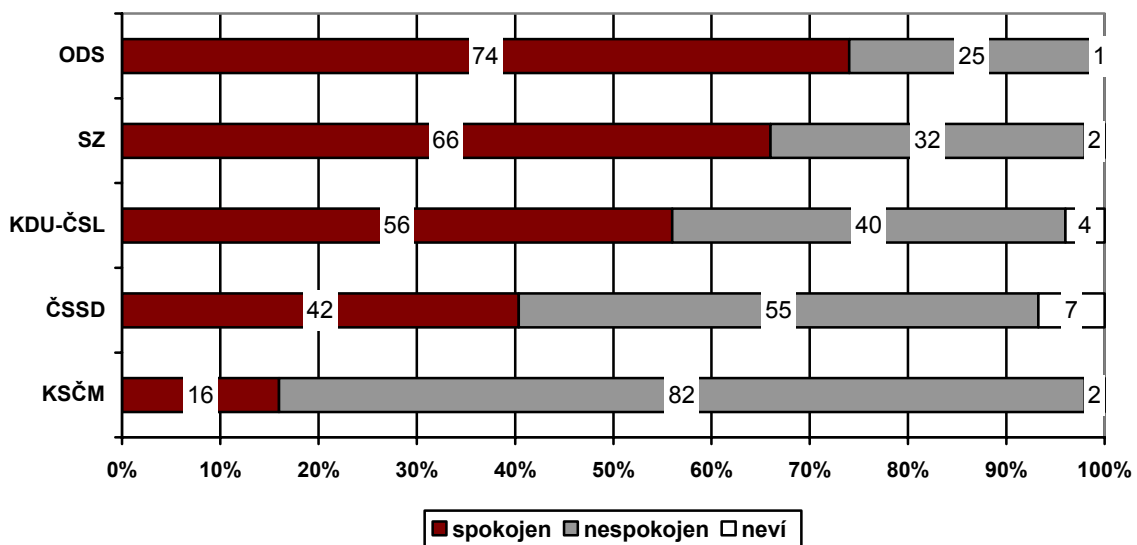
Graf 1: **Spokojenost s fungováním demokracie v ČR**Tabulka 1: **Spokojenost s fungováním demokracie v ČR – srovnání (v %)**

	prosinec 04	únor 07	únor 08	únor 09
Rozhodně spokojen	1	4	4	6
spíše spokojen	39	46	44	42
spíše nespokojen	48	34	37	35
rozhodně nespokojen	7	11	14	13

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Téměř polovina (48 %) českých občanů je spokojena s fungováním demokracie v naší zemi, nespokojenost vyjádřilo také 48 % dotázaných. V porovnání se situací v letech 2007 a 2008 se situace nezměnila, oproti roku 2004 však spokojenost s fungováním demokracie mírně vzrostla.

Spokojenost s fungováním demokracie u nás vyjadřují častěji mladí lidé ve věku od 15 do 29 let, respondenti s vysokoškolským vzděláním, dotázaní, kteří svoji životní úroveň označili za dobrou, a potenciální voliči ODS a SZ (podrobněji viz graf 2).

Graf 2: **Spokojenost s fungováním demokracie v ČR podle stranických preferencí (v %)**

Následující otázka zjišťovala míru souhlasu s výroky, že volby jsou efektivní nástroj, jak ovlivnit vládnutí a že politické strany se zajímají jen o hlasy lidí a nikoliv o jejich názory.²

Tabulka 2: **Souhlas s výroky – časové srovnání (v %)**

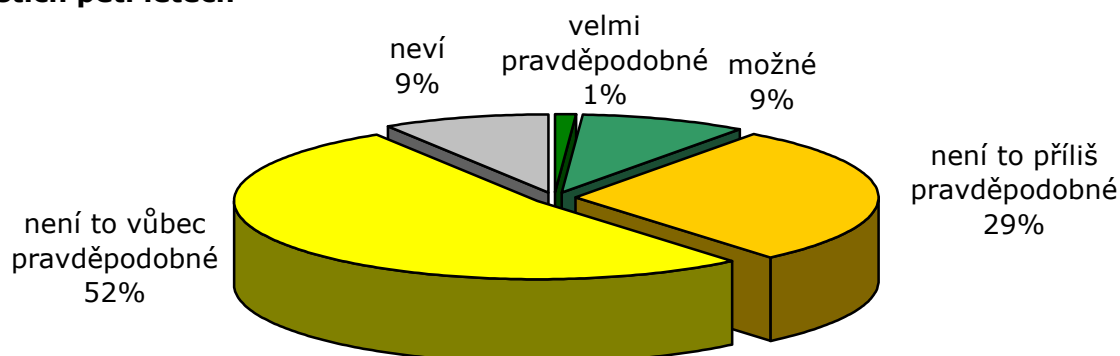
	Souhlasí			Nesouhlasí		
	VI/04	II/08	II/09	VI/04	II/08	II/09
Politické strany se zajímají pouze o hlasy lidí ve volbách, nikoli o jejich názory.	85	86	84	12	12	13
Volby jsou účinný způsob, jak mohou lidé ovlivnit to, co dělají politici.	44	51	55	48	40	39

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Výrok, že se politické strany zajímají pouze o hlasy lidí a nikoli jejich názory je dlouhodobě sdílen drtivou většinou populace. Na straně druhé, mírná většina lidí (55 %) se v současné době domnívá, že volby jsou účinným nástrojem, jehož prostřednictvím mohou lidé ovlivnit politické rozhodování. Dodejme, že podíl souhlasících s tímto výrokem od r. 2004 poměrně výrazně vzrostl.

Další otázka mapovala, do jaké míry je podle dotázaných pravděpodobné, že v příštích pěti letech u nás budou zrušeny politické strany a rozpuštěn parlament (viz graf 3 a tabulku 3).³

Graf 3: **Pravděpodobnost zrušení parlamentu a rozpuštění politických stran v příštích pěti letech**

Tabulka 3: **Pravděpodobnost zrušení parlamentu a rozpuštění politických stran v příštích pěti letech – srovnání (v %)**

	prosinec 04	únor 07	únor 08	únor 09
Je to velmi pravděpodobné	2	2	2	1
je to možné	7	10	7	9
není to příliš pravděpodobné	37	30	29	29
není to vůbec pravděpodobné	44	50	56	52
neví	10	8	7	9

² Znění otázky, „Nyní Vám přečtu několik tvrzení a Vy mi prosím řekněte, nakolik s nimi souhlasíte či nesouhlasíte. Politické strany se zajímají pouze o hlasy lidí ve volbách, nikoli o jejich názory. Volby jsou účinný způsob, jak mohou lidé ovlivnit to, co dělají politici.“

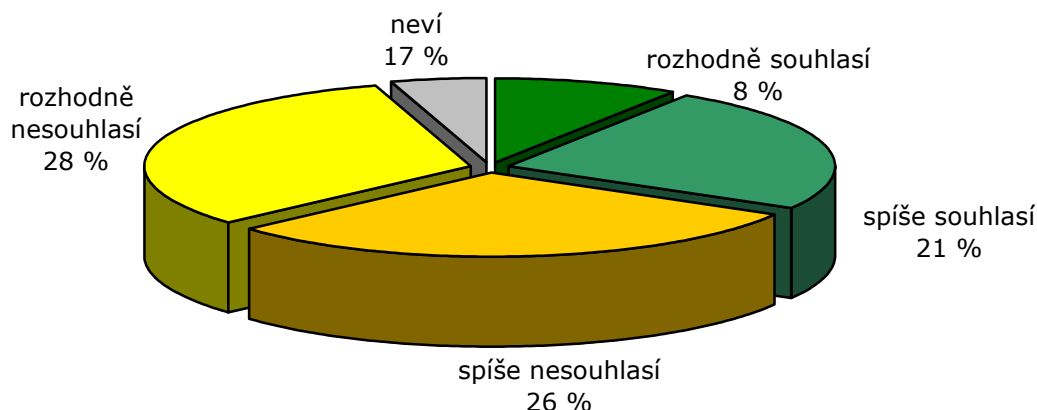
³ Znění otázky: „Někteří lidé se domnívají, že by se v této zemi vládlo lépe, pokud by byl parlament rozpuštěn a politické strany zrušeny. Jak pravděpodobné podle Vás je, že se to v příštích pěti letech stane?“

Pouze procento českých občanů se domnívá, že je velmi pravděpodobné, že v příštích pěti letech bude v ČR rozpuštěn parlament a zrušeny politické strany. Za možné to považuje 9 % obyvatel ČR. Naprostá většina oslovených se domnívala, že je nepravděpodobné, že by došlo k rozpuštění parlamentu a zrušení politických stran (podle více než poloviny oslovených to dokonce není vůbec pravděpodobné).

Zrušení parlamentu a rozpuštění politických stran častěji připouštějí nezaměstnaní, dotázaní se středním vzděláním bez maturity a přívrženci KSČM.

Doplňující dotaz zjišťoval, zda by dotázaní osobně s rozpuštěním parlamentu a zrušením politických stran souhlasili či nikoliv.⁴

Graf 4: **Souhlas s rozpuštěním parlamentu a zrušením politických stran**

Tabulka 4: **Souhlas s rozpuštěním parlamentu a zrušením politických stran - srovnání (v %)**

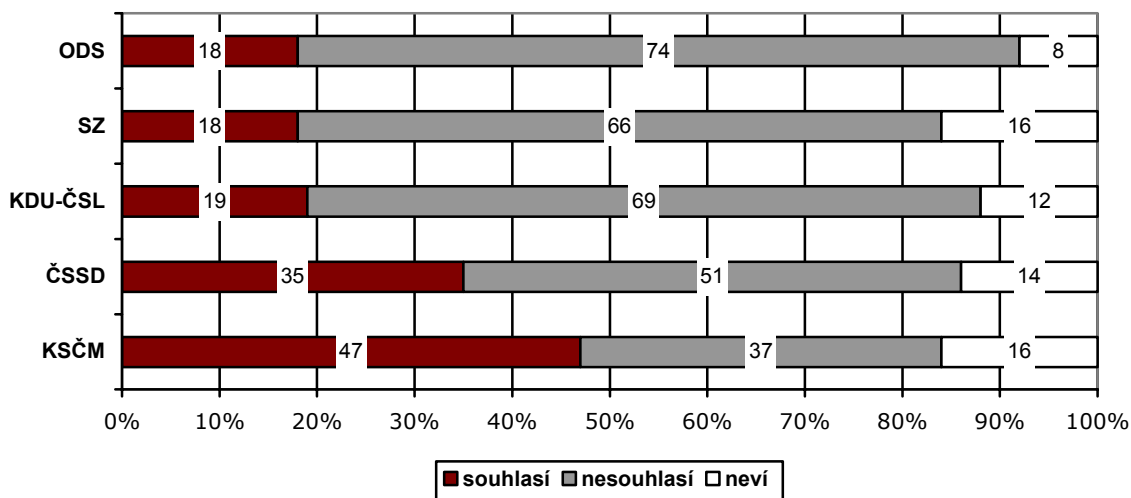
	prosinec 04	únor 07	únor 08	únor 09
rozhodně souhlasí	6	10	12	8
spíše souhlasí	21	20	20	21
spíše nesouhlasí	28	28	28	26
rozhodně nesouhlasí	26	24	27	28
neví	19	18	12	17

Bezmála třetina oslovených (29 %) by podle svých slov souhlasila s rozpuštěním parlamentu a zrušením politických stran v naší zemi. Nesouhlas s takovým krokem vyslovila nadpoloviční většina dotázaných (54 %). Názory respondentů se oproti předchozím šetřením téměř nezměnily.

S rozpuštěním parlamentu by častěji souhlasili lidé se subjektivně deklarovanou špatnou životní úrovní, nezaměstnaní, důchodci a přívrženci KSČM.

⁴ Znění otázky: „Pokud by byl parlament rozpuštěn a politické strany zrušeny, Vy byste rozhodně souhlasil, spíše souhlasil, spíše nesouhlasil, rozhodně nesouhlasil.“

Graf 5: **Souhlas s rozpuštěním parlamentu a zrušením politických stran podle stranických preferencí (v %)**

Všech oslovených jsme se dále zeptali na jejich obecný postoj k demokratickému režimu (viz tabulka 5).⁵

Tabulka 5: **Postoj k demokratickému režimu – podíl občanů souhlasících s výroky (srovnání v %)**

	prosinec 04	únor 07	únor 08	únor 09
Demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády.	54	49	49	50
Za určitých okolností může být autoritativní způsob vládnutí lepší než demokratický.	19	24	22	23
Pro lidi, jako jsem já, je jedno, zda máme demokratický nebo nedemokratický režim.	22	23	24	22
neví	5	4	5	5

Polovina českých občanů se domnívá, že demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády. Názor, že za určitých okolností může být autoritativní způsob vládnutí lepší než demokratický, zastává 22 % obyvatel naší země. Podobný podíl respondentů (24 %) si pak myslí, že pro lidi, jako jsou oni sami, je jedno, zda máme demokratický nebo nedemokratický režim.

Z hlediska sociodemografických charakteristik voličů patří mezi zastánce demokratického vládnutí zejména lidé ve věku 20 až 44 let, dotázaní s dobrou životní úrovní a s vyššími stupni vzdělání (středoškolské s maturitou a vysokoškolské), ekonomicky aktivní, studenti, vedoucí pracovníci, osoby samostatně výdělečně činné a podnikatelé a sympatizanti ODS a Strany zelených. Mezi těmi, kteří preferují autoritativní vládu, figurují častěji lidé ve věku 45 až 59 let, respondenti označující svoji životní úroveň jako „ani dobrou, ani špatnou“, dotázaní se středním vzděláním bez maturity, kvalifikovaní dělníci a příznivci KSČM a ČSSD. Ve skupině dotázaných, kteří se přiklonili k variantě, že je jedno, zda máme demokratický nebo nedemokratický režim se častěji objevovali lidé starší 60ti let, oslovení se špatnou životní úrovní a s nižšími stupni vzdělání (ZŠ, střední

⁵ Znění otázky: „Se kterým z následujících výroků nejvíce souhlasíte? (viz tabulku 4)“

bez maturity), ekonomicky neaktivní, důchodci, nezaměstnaní, nekvalifikovaní dělníci a potenciální voliči KSČM a ČSSD.

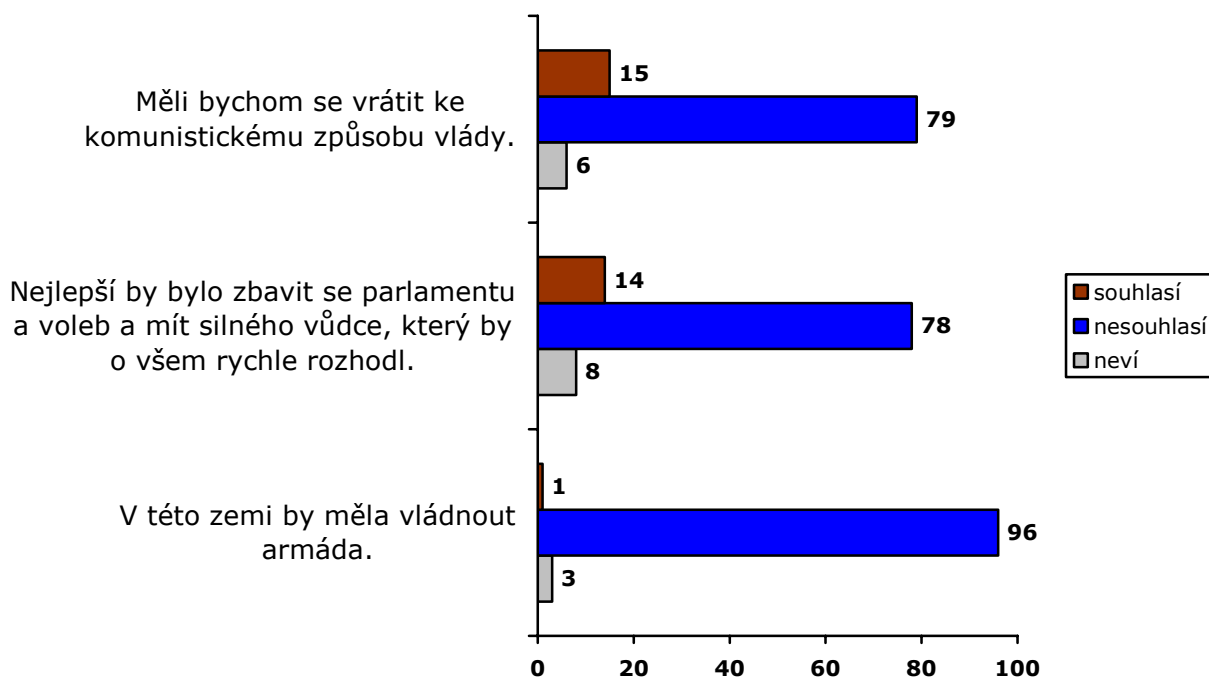
Tabulka 6: **Postoj k demokratickému režimu podle stranických preferencí (v %)**

	demokracie je lepší než jiný způsob vlády	za určitých okolností může být autoritativní vládnutí lepší	pro lidi jako já je jedno, zda máme demokratický či nedemokratický režim
ČSSD	44	25	24
ODS	77	16	5
KSČM	19	41	37
KDU-ČSL	56	23	17
SZ	66	14	16

Pozn.: Dopočet do 100 % v řádku představují odpovědi „neví“

Doplňující dotaz byl zaměřen na to, jaké konkrétní nedemokratické formy vládnutí by respondenti upřednostňovali.⁶

Graf 6: **Názory na nedemokratické alternativy současného politického systému (v %)**

Komunistický režim či určitý typ režimu autoritářského se silným vůdcem, který by nahradil parlament, by upřednostňoval zhruba stejný podíl dotázaných (15 resp. 14 %). Více než tři čtvrtiny dotázaných (shodně 79, resp. 78 %) se naopak v obou případech vyjádřily zamítavě. Zcela zanedbatelný počet dotázaných by souhlasil s nastolením vojenské diktatury, nesouhlas vyslovilo 96 % občanů. V porovnání s předchozími šetřeními nebyly zaznamenány prakticky žádné názorové posuny (viz tabulka 7).

⁶ Otázka: „Současný politický systém není jediný, který tato země měla. Někteří lidé se domnívají, že by se nám vedlo mnohem lépe, pokud by se zde vládlo jinak. Co si o tom myslíte Vy?“

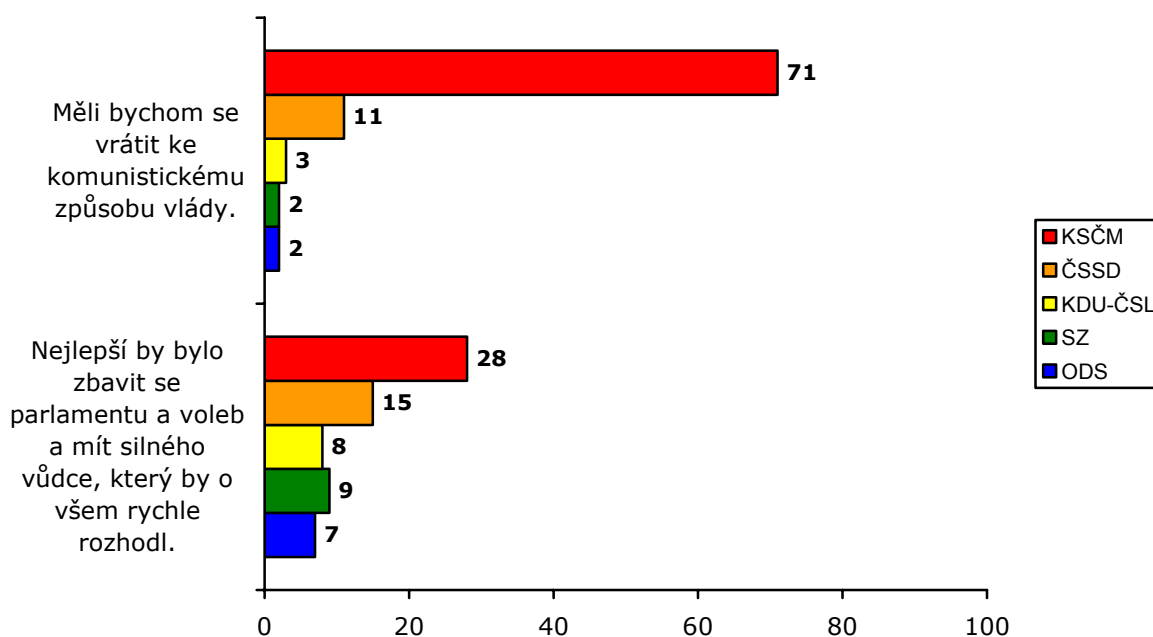
Tabulka 7: **Názory na nedemokratické alternativy současného politického systému - srovnání (v %)**

	Souhlasí			Nesouhlasí		
	XI/04	II/08	II/09	XI/ 04	II/08	II/09
Měli bychom se vrátit ke komunistickému způsobu vlády.	12	14	15	79	77	79
Nejlepší by bylo zbavit se parlamentu a voleb a mít silného vůdce, který by o všem rychle rozhodl.	14	15	14	77	77	78
V této zemi by měla vládnout armáda.	1	1	1	94	96	96

Pozn.: Data v tabulce jsou součtem odpovědí „rozhodně“ a „spíše“ souhlasí a „rozhodně“ a „spíše“ nesouhlasí. Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Sociodemografické schéma příznivců návratu ke komunismu resp. nastolení autoritativního způsobu vlády bez parlamentu a v čele se silným vůdcem je v zásadě totožné: častěji se jedná o oslovené se špatnou životní úrovní, dotázané starší 60ti let, důchodce, nezaměstnané a potenciální voliče KSČM. Sociální strukturu zastánců vojenské diktatury nelze seriózně rozkrýt, neboť získaný vzorek je příliš malý.

Graf 7: **Názory na nedemokratické alternativy současného politického systému podle stranických preferencí (podíly souhlasných odpovědí v %)**

Další dotaz mapoval názory na to, do jaké míry je pravděpodobné, že se v nejbližších pěti letech uplatní nějaká nedemokratická alternativa politického systému, tj. že bude zaveden komunistický systém, vlády se chopí autoritářská vláda se silným vůdcem nebo bude vládnout armáda.⁷ Získané výsledky ilustruje tabulka 8.

⁷ Otázka: „Jak moc je podle Vás pravděpodobné, že by v nejbližších pěti letech...“

Tabulka 8: Názory na to, zda se v nejbližších pěti letech uplatní nedemokratická alternativa politického systému (v %)

	Je to velmi pravděpodobné			Je to možné			Není to příliš pravděpodobné			Není to vůbec pravděpodobné		
	2004	2008	2009	2004	2008	2009	2004	2008	2009	2004	2008	2009
Bude obnoven komunistický systém	2	1	1	12	10	10	35	30	33	46	56	52
Silný vůdce nahradí vládu a volený parlament	1	1	1	6	5	5	29	28	28	58	62	60
Vláda armády	1	0	0	2	1	1	21	18	17	71	76	77

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Obnovení komunistického režimu považuje za velmi pravděpodobné nebo alespoň možné zhruba desetina dotázaných (11 %), nahrazení parlamentu a vlád silným vůdcem 6 % a vládu armády pouhé jedno procento. Z tabulky je zřejmé, že v daném případě u české populace nedochází k výraznějším názorovým změnám v čase.

Další otázka mapovala obecné hodnocení politického systému před rokem 1989, v 90. letech, současný politický systém a očekávání, jaký bude náš politický systém za 10 let⁸. Výsledky šetření jsou uvedeny v tabulce 9.

Tabulka 9: Hodnocení politických systémů v ČR (v %)

	Politický systém před rokem 1989	Politický systém v 90. letech	Současný politický systém	Politický systém za 10 let
Velmi dobrý	2	3	2	4
Spíše dobrý	11	30	20	26
Ani dobrý, ani špatný	27	41	36	23
Spíše špatný	26	16	30	14
Velmi špatný	24	4	11	5
neví	10	6	1	28

Podle získaných dat je relativně nejlépe hodnocen politický systém v 90. letech (třetina respondentů jej hodnotí kladně, pětina záporně a zhruba dvě pětiny neutrálně). Naopak nejkritičtěji se čeští občané vyjádřili k politickému systému před rokem 1989, který hodnotí kladně pouze 13 % respondentů, záporně pak přesně polovina dotázaných.

⁸ Otázka: „Lidé mají různé názory na politický systém ve své zemi. Jak byste Vy hodnotil politický systém u nás před listopadem 1989? Jak byste hodnotil politický systém u nás po roce 1989, tj. v 90. letech? Jak byste hodnotil současný politický systém? A jaký očekáváte, že bude náš politický systém za 10 let?“